

ՆԿԱՏԱՌՈՒՄՆԵՐ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍԱԳՐՔԻ՝ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Վահե Ենգիբարյան

ԵՊՀ քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի ամբիոնի պրոֆեսոր, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվող դատաիրավական բարեփոխումների արդի փուլում մշակվեց և ընդունվեց ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրք, որը, ի տարբերություն գործող ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք), հայեցակարգային փոփոխություններ է նախատեսել փորձաքննությունների իրավակարգավորումներում:

Նախ և առաջ, ՀՀ նոր ՔԴՕ-ն, կարևորելով փորձաքննության քրեադատավարական ինստիտուտի դերն ու նշանակությունը, դրա նշանակումն ու կատարումը, ի տարբերություն գործող Օրենսգրքի, արդարացիորեն չի նախատեսում այն որպես առանձին քննչական գործողություն, այլ սահմանել է որպես քրեական դատավարության առանձին ինստիտուտ ապացուցողական գործողությունների շարքում:

Այդ հարցերը կարգավորված են «Փորձաքննությունը» վերնագիրը կրող գլուխ 32-ում:

Այնուհետև, համաձայն Օրենսգրքի 243-րդ հոդվածի՝ փորձաքննությունը կատարվում է հետաքննության մարմնի աշխատակցի, քննիչի, դատախազի որոշման հիման վրա, երբ քրեական գործով նշանակություն ունեցող հանգամանքները պարզելու համար անհրաժեշտ են գիտության, տեխնիկայի, արվեստի կամ արհեստի, այդ թվում՝ համապատասխան հետազոտությունների մեթոդիկայի բնագավառներում հատուկ գիտելիքներ: Հետաքննության մարմնի աշխատակցի, քննիչի, դատախազի, մասնագետի, ընթերակաների հատուկ գիտելիքների առկայությունը չի ազատում համապատասխան դեպքերում փորձաքննություն նշանակելու անհրաժեշտությունից:

Իսկ ՀՀ նոր ՔԴՕ 259-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է. «Փորձաքննություն կատարվում է, երբ վարույթի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները պարզելու նպատակով անհրաժեշտ են գիտության, տեխնիկայի, արվեստի, արհեստի կամ այլ բնագավառում, այդ թվում՝ համապատասխան հետազոտությունների մեթոդիկայի բնագավառում հատուկ գիտելիքներ»:

Ինչպես նկատում ենք, ՀՀ նոր ՔԴՕ-ն չի սահմանափակել, այլ նույնիսկ ընդլայնել է փորձաքննություն նշանակելու համար անհրաժեշտ հատուկ գիտելիքների շրջանակը՝ սահմանելով «..... կամ այլ բնագավառում, այդ թվում՝ համապատասխան հետազոտությունների մեթոդիկայի բնագավառում հատուկ գիտելիքներ» ձևակերպումը, որը, մեր կարծիքով, միանգամայն տեղին է՝ նկատի ուենալով արդի ժամանակաշրջանի գիտական ու տեխնոլոգիական առաջընթացի աննախադեպ տեմպերը և դրանց կիրառումը փորձագիտական հետազոտությունների ընթացքում:

Հարկ է նշել, որ եվրոպական որոշ երկրների քրեադատավարական օրենսդրությամբ նույնպես նշվում են հատուկ գիտելիքների այն բնագավառները, որոնց գիտական տվյալները կարող են օգտագործվել դատափորձագիտական գործունեության մեջ: Օրինակ, Գերմանիայի Դաշնության քրեական դատավարության օրենսգրքի 75-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Անձը, ով նշանակված է որպես

փորձագետ, պետք է համապատասխանի իր կոչմանը, եթե նա պետականորեն (հրապարակայնորեն) նշանակված է պահանջվող տեսակի կարծիք (եզրակացություն) տալու համար, կամ եթե նա պետական կամ մասնավոր մակարդակով կիրառում է *գիտությունը, արվեստը կամ առևտուրը*, որոնց բնագավառի գիտելիքները նախադրյալ են հանդիսանում կարծիք (եզրակացություն) տալու համար, կամ եթե նա պետականորեն նշանակվել կամ ձանաչվել է այդ մասնագիտությունը կիրառելու համար»:

Ֆրանսիայի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 156-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Գործով *տեխնիկական* հարցեր ծագելու դեպքում հետաքննություն կամ դատաքննություն իրականացնող ցանկացած դատարան պետական մեղադրողի կամ սեփական նախաձեռնությամբ կամ կողմերի միջնորդությամբ իրավունք ունի դիմելու փորձագետին՝ եզրակացություն ստանալու համար: Պետական մեղադրողը կամ կողմը, որը միջնորդում է այդպիսի փորձագիտական եզրակացություն ստանալու համար, կարող է նշել այն հարցերը, որոնք նա անհրաժեշտ է գտնում, որպեսզի դրանք առաջադրվեն փորձագետին»:

Շվեյցարիայի Համադաշնության քրեական դատավարության օրենսգրքում հատուկ գիտելիքների կամ դրանց պատկանելության ոլորտի մասին ընդհանրապես խոսք չկա: Մասնավորապես, այդ երկրի օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Եթե փորձագետը կարող է իր հետևություններով կամ եզրակացությամբ օգնել գործի հանգամանքների պարզաբանմանը, դատավորը կարող է նշանակել փորձաքննություն»:

Ապացուցման իրավունքում «հատուկ գիտելիքների» վերաբերյալ դրույթները, որոնք արտացոլում են փորձագետի եզրակացության գիտական հիմնավորվածության չափանիշները, ամրագրում են գտել նաև ԱՄՆ Ղատական ապացույցների դաշնային կանոններում: Փորձագետի եզրակացության գիտական հիմնավորվածության ապահովման վերաբերյալ հիմնական դրույթն ԱՄՆ-ում առաջին անգամ կիրառվեց 1923 թ.: Ֆրիեն ընդդեմ Սիացյալ Նահանգների գործով: ԱՄՆ Գերագույն դատարանի կողմից այդ գործով հաստատված կանոնի համաձայն՝ փորձագետի եզրակացությունը կարող է ապացույցի ուժ ունենալ, եթե կիրառված փորձագիտական մեթոդն ընդունելի է համապատասխան գիտական համայնքի կողմից¹:

1993թ. ԱՄՆ Գերագույն դատարանն ընդունեց դատական ապացույցների հիմնավորվածության վերաբերյալ նոր չափանիշներ, որոնք հայտնի են «Դուբերյան կրիտերիաներ» անվանումով²: Այդ չափանիշները, ըստ էության, դատավարությանը փորձագետի եզրակացության թույլատրելիությունը կանխորոշող չափանիշներ են³:

«Դուբերյան կրիտերիաների» համաձայն՝

ա) *փորձագետը պետք է ունենա բավարար հատուկ գիտելիքներ, հմտություններ և փորձ համապատասխան բնագավառում,*

բ) *փորձաքննական մեթոդը պետք է ստուգվի կամ ստուգելի լինի փորձով,*

գ) *մեթոդը պետք է ենթարկված լինի փորձագիտական գնահատականի և հրապարակման,*

դ) *փորձագետը պետք է կարողանա որոշել հնարավոր սխալների հավանականության աստիճանը,*

¹ St'u Frye v. United States, 293 F. 10 13. (App D.C. 1923):

² St'u Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, INC. The U.S. Supreme Court, No. 92-102. Argued March 30, 1993 - Decided June 28, 1993:

³ St'u *Kiely F.* Terrence. Forensic Evidence: Science and the Criminal Law. CRC Press, Florida, 2000, էջեր 12-14:

ե) մեթոդը պետք է ի վիճակի լինի բացատրելու երևույթները բավարար պարզությամբ և հստակությամբ, այնպես, որ դատարանին հասկանալի լինի դրա լրիվ նշանակությունը¹:

Փորձագետի եզրակացության գիտական հիմնավորվածության առնչությամբ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Գերագույն դատարանի կողմից 1975թ. իրապարակված և 2000թ. փոփոխված Ղատական ապացույցների դաշնային կանոնների 7-րդ հոդվածի 702-րդ կանոնի («Փորձագետի եզրակացությունը») համաձայն՝ «Եթե գիտական, տեխնիկական կամ այլ հատուկ գիտելիքները կօգնեն փաստերը որոշող անձին (երդվյալ ատենակալներին՝ հ.խ.) ապացույցները հասկանալու և վիճելի փաստերը որոշելու համար, իր գիտելիքների, հմտությունների, փորձի, ուսուցման կամ կրթության ուժով որպես փորձագետ որակավորված վկան կարող է այդ մասին վկայություն տալ եզրակացության կամ այլ ձևով, եթե՝

ա) վկայությունը հիմնված է բավարար փաստերի կամ տվյալների վրա,

բ) վկայությունը վստահելի սկզբունքների և մեթոդների արդյունք է,

գ) սկզբունքներն ու մեթոդները ձգտում են կիրառելի են գործի փաստերի նկատմամբ»²:

Կարծում ենք՝ ՀՀ օրենսդրությամբ հատուկ գիտելիքների պատկանելության ոլորտների սպառիչ թվարկումն արդարացի չէ, այս առումով հատկապես ողջունելի է ԱՄՆ փորձը, որը Ղատական ապացույցների դաշնային կանոնների 702-րդ կանոնում չի սահմանափակում այն հնարավոր բնագավառները, որոնց կարող են պատկանել գործի քննության ընթացքում կիրառման ենթակա հատուկ գիտելիքները: Այսպիսի մոտեցումը, անկասկած, առավել արդարացի է թվում: Բանն այն է, որ քրեադատավարական հարաբերություններում կարող է անհրաժեշտություն առաջանալ գործի որոշակի հանգամանքների բացահայտման համար կիրառել այնպիսի գիտելիքներ, որոնք չպատկանեն գիտության, տեխնիկայի, արհեստի կամ արվեստի ոլորտին, սակայն, որպես այդպիսին՝ հանդիսանան հատուկ գիտելիքներ՝ իրենց ոչ հանրամատչելիության և տվյալ մասնագիտությանը, որակավորմանը, փորձին կամ հմտություններին որոշակի անձի կողմից տիրապետելու ուժով, և ենթակա լինեն կիրառման կոնկրետ գործով: Ավելին, հատուկ գիտելիքների բնագավառների սպառիչ թվարկումը կարող է արգելել հանդիսանալ դատական պրակտիկայում այդ բնագավառներից դուրս այլ հատուկ գիտելիքների կիրառման համար, ինչն արդարացի չէ: Ուստի, կարծում ենք, դատական փորձաքննությունների նշանակման հնարավորությունների ընդլայնման և դրանով իսկ քրեական գործերի արդյունավետ քննության և լուծման համար անհրաժեշտ է վերացնել հատուկ գիտելիքների պատկանելության հնարավոր ոլորտների սպառիչ թվարկումը և համապատասխան բնագավառները թվարկող դրույթներում (մասնավորապես՝ Օրենսգրքի 243-րդ հոդվածի 1-ին մաս, 85-րդ հոդվածի 1-ին մաս) դրանք շարադրել ոչ սպառիչ ցանկով:

Մեր կարծիքով՝ նման իրավական կարգավորումը հատկապես կարևոր նշանակություն ունի քրեական գործերով միջազգային իրավական օգնության գործընթացներում՝ հաշվի առնելով կիրառման ենթակա հատուկ գիտելիքների պատկանելության ոլորտների վերաբերյալ պետությունների օրենսդրության տարբերութ-

¹ Stu *Olsson J.* Forensic Linguistics: An Introduction to Language, Crime, and the Law, Published by Continuum International Publishing Group, London, 2004, էջեր 41-42:

² Հատուկ գիտելիքների բնագավառների մասին առավել մանրամասն տե՛ս **Վ. Ենգիբարյան, Լ. Ղավթյան, Ա. Չախոյան**, Ղատական փորձագիտության տեսություն (Ծագումնաբանությունը, արդի հիմնախնդիրները և կատարելագործման հեռանկարները / գիտական ձեռնարկ: Խմբ. Վ. Գ. Ենգիբարյան: Երևան: Անտարես, 2012, էջեր 39-66:

յունները: Քննարկվող ոլորտների ոչ սպառիչ ցանկը կարող է խթանել քրեական գործերով միջազգային համագործակցության առավել արդյունավետ կազմակերպման համար՝ առանց հատուկ գիտելիքների պատկանելության ոլորտի սահմանափակումների պետությունների դատափորձագիտական, արդարադատության և իրավապահ մարմինների կողմից միմյանց դիմելու հնարավորությունների ընդլայնման տեսանկյունից:

Հարկ է նշել, որ քրեական դատավարությունում հատուկ գիտելիքների օգտագործման անհրաժեշտությունը որոշվում է վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից, բացի փորձաքննություն նշանակելու պարտադիր դեպքերից, որոնք նախատեսված են Օրենսգրքի 108-րդ հոդվածով: Վարույթն իրականացնող մարմնի՝ փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշումը պետք է հիմնված լինի հետևյալ օբյեկտիվ նախադրյալների վրա.

1. *իրավական նախադրյալ (համապատասխան նյութաիրավական նորմի առկայություն)*.

2. *հատուկ նախադրյալ (փորձագիտական գիտելիքների համապատասխան մակարդակի առկայություն, որը հնարավորություն է տալիս որոշելու փորձաքննության առարկան)*.

3. *տրամաբանական նախադրյալ (փորձաքննության առարկայի և քննարկվող իրավաբանական փաստի միջև հնարավոր կապի առկայություն)*:

Նշված նախադրյալները, որոշ հեղինակների կարծիքով, համարվում են նաև չափանիշներ, որոնք հնարավորություն են տալիս կոնկրետ իրավիճակներում տարանջատել առօրեական, հանրամատչելի և հատուկ գիտելիքները¹:

Այսպիսով, հատուկ գիտելիքների վերաբերյալ վերը շարադրված տեսական մոտեցումների և օրենսդրական դրույթների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ «հատուկ գիտելիքները» գիտության, տեխնիկայի, արհեստի, արվեստի, առևտրի կամ ցանկացած այլ բնագավառի վերաբերյալ գիտական տվյալներն են, որոնց կիրառումը հնարավորություն է տալիս բացահայտելու գործի համար նշանակություն ունեցող այնպիսի հանգամանքներ, որոնք չեն կարող բացահայտվել առանց համապատասխան մասնագիտություն, որակավորում և փորձ ունեցող մասնագետի ներգրավվածության և վերջինիս կողմից համապատասխան գիտելիքների կիրառման: Հատուկ գիտելիքները՝ որպես դատավարական կատեգորիա, պետք է համապատասխան են ոչ միայն հատուկ նախապայմաններին, այլ նաև քրեադատավարական ձևին և առանձնացված լինեն դատավարական գործունեության այլ ձևերից. այսինքն՝ հատուկ գիտելիքները պետք է կիրառվեն դատավարական կարգով և համապատասխան նորմերով սահմանված պահանջներին համապատասխան: Ընդ որում, գիտական տվյալների պատկանելության ոլորտն էական նշանակություն չունի դատավարությունում՝ հատուկ գիտելիքները բնորոշելու համար: Կարևորն այդ գիտելիքների կիրառման նպատակն է, այն է՝ դրանց կիրառմամբ բացահայտել գործի համար նշանակություն ունեցող այնպիսի հանգամանքներ, որոնք այլ քննչական գործողություններով կամ այլ կերպ չեն կարող բացահայտվել:

Քրեական գործ հարուցելու հարցի լուծման, ինչպես նաև քննության հետագա փուլերի համար նմուշների ստացման կարևորությամբ է թերևս պայմանավորված Օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին ենթակետում և 57-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետում կատարված փոփոխությունները, որոնցով քննիչին և հետաքննության մարմնին իրավունք վերապահվեց մինչև քրեական գործ հարուցելը նախապատրաստվող նյութերով նաև հետազոտման համար վերցնել նմուշներ:

¹ St' u *Сахнова Т.В.* Судебные доказательства. М., 2000, էջ 8:

Այս տեսանկյունից հատկանշական են ՀՀ նոր ՔՂՕ իրավակարգավորումները, որոնք որոշակիորեն տարբերվում են նմուշներ ստանալու վերաբերյալ գործող Օրենսգրքի իրավակարգավորումներից: Մասնավորապես, ՀՀ նոր ՔՂՕ 254-րդ հոդվածով կարգավորվում է փորձաքննության համար նմուշներ ստանալու կարգը, տեսակները, մինչդեռ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը հետազոտման համար նմուշներ ստանալը համարում է առանձին քննչական գործողություն, որին նվիրված է առանձին գլուխ (գլուխ 36):

Սակայն, ՀՀ նոր ՔՂՕ-ն հետազոտման համար նմուշների ստացումն առանձին քննչական գործողություն չնախատեսելով, չի բացառում դրանց ստացման հնարավորությունը քննչական գործողության ընթացքում միաժամանակ ամրագրելով, որ նշված կանոնը չի վերաբերում մարդուց ստացվող նմուշներին:

Համաձայն ՀՀ նոր ՔՂՕ 254-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ մինչև փորձաքննություն նշանակելը կամ դրա կատարման ընթացքում քննիչը կամ նրա հանձնարարությանը փորձագետը սույն օրենսգրքի 28-րդ գլխի վերաբերելի պահանջների պահպանմամբ իրավասու է վերցնել մարդու, դիակի, կենդանու, նյութի կամ այլ օբյեկտի հատկությունները բնութագրող նմուշներ, եթե դրանք անհրաժեշտ են փորձաքննություն կատարելու համար:

Անշուշտ, ի տարբերություն գործող Օրենսգրքի 253-րդ հոդվածի 1-ին մասի ձևակերպման, ՀՀ նոր ՔՂՕ վերոնշյալ իրավանորմն առավել ամբողջական ու համակարգված բնույթ է կրում, սակայն կարծում ենք, որ որոշակի ճշգրտումների կարիք, այնուամենայնիվ, առկա է: Մասնավորապես, ՀՀ նոր ՔՂՕ 28-րդ գլուխը, որին հղում է կատարվում ՀՀ նոր ՔՂՕ նշված ձևակերպման մեջ, սահմանում է քննչական գործողությունների կատարման ընդհանուր կանոնները: Պարզ է, որ խոսքը վերաբերում է ընցակարգային իրավակարգավորումներին, սակայն, կարծում ենք, նպատակահարմար կլիներ, եթե նույն իրավանորմը սահմաներ նաև, որ քննիչի հանձնարարությանը փորձագետի կողմից նմուշներ վերցնելու պարագայում վերաբերելի պահանջները (կամ այլ կերպ՝ ընթացակարգային համապատասխան կանոնները) նախատեսվում են քննիչի հանձնարարության մեջ, այլ ոչ թե՛ դրանց ընտրությունը թողնել փորձագետի հայեցողությանը՝ նկատի ունենալով հարցի իրավական բնույթը:

Կարծում ենք, առաջարկվող իրավակարգավորումը հնարավորություն կընձեռնի խուսափելու քրեական վարույթի հետագա ընթացքում հնարավոր տարըմբռնումներից ու շահարկումներից:

Ընդ որում, թեև ՀՀ նոր ՔՂՕ վերոնշյալ հոդվածի ձևակերպումից հետևում է, որ քննիչն ինքնուրույն իրավասու է վերցնել նմուշներ, այդուհանդերձ նույն հոդվածի 5-րդ մասը սահմանում է, որ նմուշի ստացմանն ուղղված անհրաժեշտ գործողությունները քննիչը կատարում է համապատասխան բնագավառի ձեռնհաս փորձագետի մասնակցությամբ:

Հատկանշական է նաև, որ ՀՀ նոր ՔՂՕ 254-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է նմուշների տեսակները, համաձայն որի՝ նմուշ կարող են լինել արյունը, սերմնահեղուկը, մազը, եղունգների կտրվածքները, մաշկի մանրադիտակային քերվածքները, թուքը, քրտինքը և այլ արտաթորանքները, մաշկի գծանախշերի դրոշմը, ատամների և վերջավորությունների կաղապարները, ձեռագիրը, ստորագրությունը, մարդու հմտությունն արտահայտող այլ նյութերը, ձայնագրությունը, պատրաստի արտադրանքի, հումքի, նյութերի փորձնական նմուշները, զենքը, պարկուճը, գնդակը, փամփուշտը, այլ նյութեր և առարկաներ:

Ընդ որում, հարկ է նշել, որ «համեմատական հետազոտման նմուշ» հասկացության վերաբերյալ իրավաբանական գրականության մեջ տարբեր տեսակետներ

կան: Իհարկե, յուրաքանչյուր հրատարակված սահմանում պարունակում է համեմատական հետազոտման նմուշի հասկացության ճիշտ ընկալման համար հիմնական բնութագրումներ¹: Թերևս, առաջարկված ոչ բոլոր սահմանումներին կարելի է համաձայնել:

Համեմատական հետազոտման նմուշ ասելով՝ հասկացվում է. «...նյութական օբյեկտ, որն անկասկած սերում է այլ օբյեկտից և հանդիսանում է նրա մասը կամ արտացոլում է նրա հատկությունները, որն ստացվում է հատուկ հետազոտություններ կատարելու համար՝ ճանաչվող օբյեկտի սեռային (խմբային) պատկանելության վերականգնման և ինքնության ճանաչման նպատակով, ինչպես նաև քննվող հանցագործության այլ հանգամանքների վերականգնման համար»²:

Մեկ այլ սահմանման համաձայն. «Նմուշներն առարկաներ են, որոնք ստեղծվել կամ փոփոխվել են իրենց ապացույցների ձևավորման եղանակին նման ձևով և հենց այդ օբյեկտի ազդեցության ներքո»³:

Գրեթե բոլոր սահմանումներում տրված է նմուշի գլխավոր ատրիբուտը՝ համեմատական հետազոտության համար անհրաժեշտ հատկանիշների առկայությունը նմուշում: Անկախ նրանից՝ դրանք ստեղծվել են, թե ստացվել են այլ օբյեկտից, նմուշը պետք է պարունակի համեմատության համար բավարար և օգտակար տվյալներ՝ նույնականացման խնդիրները իրականացնելու համար:

Այնուամենայնիվ մենք հակված ենք կարծելու, որ անկախ համեմատական հետազոտման նմուշի տարաբնույթ սահմանումներից, համեմատական հետազոտման նմուշը նյութական առարկա, օբյեկտ է, որն ինչպես որակական, այնպես էլ քանակական առումով պիտանի է համեմատական հետազոտում իրականացնելու համար⁴:

Ուշագրավ է նաև, որ ՀՀ նոր ՔԴՕ-ում չի օգտագործվում մասնագետ եզրույթը, չնայած 59-րդ հոդվածում նախատեսված է փորձագետի՝ ապացուցողական կամ վարութային այլ գործողության կատարմանը մասնակցելու հնարավորությունը: Այսինքն՝ ՀՀ նոր ՔԴՕ-ն, ի տարբերություն գործող Օրենսգրքի, առավել ընդլայնել է փորձագետ հասկացությունը՝ ներառելով նաև գործող Օրենսգրքով նախատեսված մասնագետ հասկացության ատրիբուտները:

Այդուհանդերձ գտնում ենք, որ անհրաժեշտ է վերլուծել վերոգրյալ հոդվածի իրավակարգավորումներն իրավապահ և փորձագիտական պրակտիկայի ներդաշնակեցման ու հետագա թյուրըմբռնումներից խուսափելու համար:

Այսպես, գործող Օրենսգրքի 84-րդ հոդվածը սահմանում է.

<< 1. Մասնագետը քրեական գործով չչափազորված այն անձն է, որին քրեական վարույթն իրականացնող մարմինը նշանակում է իր նախաձեռնությամբ կամ կողմի միջնորդությամբ՝ գիտության, տեխնիկայի, արվեստի, արհեստի բնագավառ-

¹ Տե՛ս *Дулов А. В.*, Права и обязанности участников судебной экспертизы, Минск, 1962, էջ 165; *Петрухин И. Л.*, Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе, М., 1964, էջ 37; *Жбанков В. А.*, Понятие и процессуальное положение образцов для сравнительного исследования. Минск, 1965, էջ 71; *Винберг А. И.*, Производные вещественные доказательства и образцы для сравнительного исследования в советском уголовном процессе, Соц. Законность, № 3, 1966, էջ 22; *Грамович Г. И.*, Тактика использования специальных познаний в раскрытии и расследовании преступлений, Минск, 1987, էջ 32:

² Տե՛ս *Долженко Н. И.*, Понятие образцов для сравнительного исследования и их природа, //Вестник криминалистики, Вып. 1, М., 2000, էջ 47:

³ Տե՛ս *Орлов Ю. К.*, Гносеологическая сущность и процессуальная форма образцов для сравнительного исследования, Труды ВНИИСЕ, Вып. 5, М., 1973, էջ 178:

⁴ Մանրամասն տե՛ս *Ենգիբաջյան Վ. Գ.* Առանձին քննչական գործողությունների կատարման տակտիկա: Կրիմինալիստիկական տակտիկա: Գիտագործնական ձեռնարկ: Երևան, 2018թ., էջեր 601-604:

ներում իր մասնագիտական հմտությունները և գիտելիքներն օգտագործելով աջակցելու քննչական կամ այլ դատավարական գործողություններ կատարելիս: Մասնագետը կարող է նշանակվել դատավարության մասնակցի առաջարկած անձանցից:

2. Մասնագետը պետք է տիրապետի բավարար մասնագիտական հմտությունների և գիտելիքների:

3. Քրեական գործով վարույթում իրավաբանական հարցերով մասնագետ չի ներգրավվում: Մասնագետի հայտնած կարծիքը չի փոխարինում փորձագետի եզրակացությունը>>:

Օրենսգրքի 85-րդ հոդվածում սահմանված է.

«1.Փորձագետը քրեական գործով չչափազորված այն անձն է, որին քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի որոշմամբ կամ փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշման համապատասխան՝ նշանակում է փորձագիտական հաստատության ղեկավարը՝ գիտության, տեխնիկայի, արվեստի կամ արհեստի որևէ բնագավառում իր հատուկ գիտելիքներն օգտագործելով գործի նյութերը հետազոտելու և դրա հիման վրա եզրակացություն տալու համար: Փորձագետը կարող է նշանակվել դատավարության մասնակցի առաջարկած անձանցից:

2. Փորձագետը պետք է տիրապետի գիտության, տեխնիկայի, արվեստի կամ արհեստի որևէ բնագավառի բավարար հատուկ գիտելիքների:

.....»:

Օրենսգրքի վերոնշյալ նորմերի վերլուծության արդյունքում կարելի է առանձնացնել երկու հիմնական հատկանիշ, որոնք առանցքային նշանակություն ունեն մասնագետի և փորձագետի քրեադատավարական կարգավիճակի հստակեցման համար.

1. Ի տարբերություն փորձագետի, որը պետք է տիրապետի թվարկված որևէ բնագավառում բավարար հատուկ գիտելիքների, մասնագետը պետք է տիրապետի բավարար մասնագիտական հմտությունների և գիտելիքների:

2. Փորձագետը քրեական գործով վարույթին ներգրավվում է գործի նյութերը հետազոտելու և դրա հիման վրա եզրակացություն տալու համար, մինչդեռ մասնագետը ներգրավվում է քննչական կամ այլ դատավարական գործողություններ կատարելիս աջակցություն ցուցաբերելու համար:

Ավելին՝ մասնագետի հայտնած կարծիքը չի փոխարինում փորձագետի եզրակացությանը, ինչը նշանակում է, որ, ի տարբերություն փորձագետի, մասնագետն իր անմիջական գործունեության արդյունքում քրեադատավարական ապացույցի ինքնուրույն տեսակ՝ եզրակացություն, չի ստեղծում:

Փորձագետի և մասնագետի քրեադատավարական կարգավիճակի առանձնահատկություններին անդրադարձել է նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանը՝ Արտեմ Հարությունյանի վերաբերյալ գործով 2016 թ. նոյեմբերի 1-ի ՍԴ3/0226/01/14 որոշման մեջ արտահայտելով հետևյալ դիրքորոշումը.

«....

Մեջբերված նորմերի համակարգված վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ փորձագետի եզրակացությունը քրեական դատավարության օրենսդրությամբ հստակ կանոնակարգված գործողության արդյունք է: Մասնավորապես, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 35-րդ գլուխը մանրամասն կարգավորում է փորձաքննության նշանակման և կատարման հետ կապված հարցերը: Այսպես՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 244-րդ հոդվածի համաձայն՝ փորձաքննությունը կատարվում է վարույթն իրականացվող մարմնի որոշման հիման վրա, որտեղ, ի թիվս այլ հանգամանքների, պետք է շարադրվեն նաև փորձաքննության ուղարկվող իրենդեն ապացույցները, այլ օբյեկտները, փորձագետին առաջադրված հարցերը և անհրաժեշտ այլ տեղեկությունները: Համապատասխան 13 նյութերի հետազոտության արդյունքում փորձագետը կազմում է գրավոր եզրակացություն, որը, ՀՀ քրեա-

կան դատավարության օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի համաձայն, ապացույցի ինքնուրույն տեսակ է: Այսպիսով, փորձագետի եզրակացությունն իրենից ներկայացնում է գրավոր շարադրված հետևություններ, որտեղ փորձագետը հատուկ գիտելիքների կիրառմամբ կատարված հետազոտությունների հիման վրա պատասխանում է վարույթն իրականացնող մարմնի առաջադրած հարցերին:

Ինչ վերաբերում է մասնագետին, ապա վերջինս հետազոտություններ չի իրականացնում և եզրակացություն չի տալիս, այլ որևէ բնագավառում իր ունեցած հմտություններով և գիտելիքներով աջակցում է վարույթն իրականացնող մարմնին այս կամ այն քննչական կամ այլ դատավարական գործողությունը կատարելիս: Այլ խոսքով՝ վերջինիս կողմից տրվող կարծիքը ոչ թե հետազոտության արդյունք է, այլ կոնկրետ հարցի վերաբերյալ մասնագիտական գիտելիքների կամ փորձի վրա հիմնված դիրքորոշում: Ուստի պատահական չէ, որ օրենքով մասնագետի կարծիքը չի դիտվում որպես ապացույցի ինքնուրույն տեսակ, և այն չի կարող փոխարինել փորձագետի եզրակացությանը: Այն վարույթն իրականացնող մարմնի համար կարող է ունենալ ուղղորդող, խորհրդատվական նշանակություն¹:

Այս կապակցությամբ հարկ է նշել, որ ՀՀ նոր ՔԴՕ 59-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«1. Փորձագետը վարույթի առարկայով չչափազորված այն անձն է, ով հատուկ գիտելիքների կամ հմտությունների օգտագործմամբ օժանդակում է վարույթին՝

1) հետազոտություն իրականացնելով և դրա հիման վրա գրավոր եզրակացություն տալով.

2) առանց հետազոտություն իրականացնելու գրավոր կարծիք տալով.

3) ապացուցողական կամ վարութային այլ գործողության կատարմանը մասնակցելով»:

Բացի դրանից, ՀՀ նոր ՔԴՕ 60-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն՝ փորձագետը պարտավոր է ձեռնպահ մնալ առաջադրված հարցերին պատասխանելուց, եթե դրանք դուրս են իր հատուկ **գիտելիքների կամ հմտությունների շրջանակից**:

Նշված իրավանորմերի բովանդակության վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ փորձագետ հանդիսանալու համար անձը պետք է տիրապետի կամ 259-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված **հատուկ գիտելիքների**, կամ էլ **հմտությունների**:

Կասկածից վեր են հատուկ գիտելիքի և հմտության սահմանումների բովանդակային տարբերությունները, որոնց էությանն ու բովանդակությանն անդրադարձել ենք տարբեր աշխատություններում²: Այնուամենայնիվ, հարկ է նկատել, որ իմացաբանական տեսությունում «հատուկ³ գիտելիքներ», «հատուկ գիտական գիտելիքներ» բառակապակցություններ գոյություն չունեն, դրանք բնորոշ են միայն իրավական ոլորտին: Իրավաբանական ռուսալեզու գրականությունում «знание»

¹ Տե՛ս Արտեմ Հարությունյանի գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2016 թ. նոյեմբերի 1-ի ՍԴ3/0226/01/14 որոշման 16-րդ և 16.1-րդ կետերը:

² **Ենգիբարյան Վ. Գ., Հովսեփյան Ա. Ն.** Դատական փորձաքնությունների տեսական և գործնական արդի հիմնախնդիրները: Երևան: ՀՀ արդարադատության ակադեմիա, 2020, էջեր 10-17; **Ենգիբարյան Վ. Գ.** Առանձին քննչական գործողությունների կատարման տակտիկա: Կրիմինալիստիկական տակտիկա: Երևան, «Թասկ ՍՊԸ», 2018, էջեր 589-595; **Վ. Ենգիբարյան, Լ. Դավթյան, Ա. Չախոյան** Դատական փորձագիտության տեսություն (Ծագումնաբանությունը, արդի հիմնախնդիրները և կատարելագործման հեռանկարները / գիտական ձեռնարկ: Խմբ. Վ. Գ. Ենգիբարյան: Երևան: Անտարես, 2012, էջեր 29-37 և այլն:

³ Հատուկ - 1.առանձնակի, կարևոր, 2.առանձին նշանակություն կարևորություն ունեցող, 3.առանձնահատուկ, բացառիկ, Տե՛ս Աղայան Է. Բ., Արդի հայերենի բացատրական բառարան, Երևան, 1976, Ա-2, էջ 840:

(գիտելիք)¹ եզրույթի փոխարեն հավասարապես օգտագործվում է նաև «познания» (իմացություն)² եզրույթը: Մասնավորապես՝ Վ. Կ. Լիսիչենկոյի և Վ. Վ. Ցիրկալի կարծիքով՝ «հատուկ գիտելիքներ» և «հատուկ իմացություն» եզրույթները միարժեք են և վկայում են փորձագետի մասնագիտական գիտելիքների բազմազանության մասին³:

Այսպիսով, կարող ենք փաստել, որ թե՛ բնույթի և թե՛ բովանդակության տեսանկյունից «հատուկ գիտելիք» հասկացությունն առավել տարողունակ և բազմաշերտ է, քան «հմտություն» հասկացությունը, որն առավելապես բնութագրում է գործնական հատկանիշներ, փորձի առկայություն, ինչն էլ ենթադրում է տվյալ պարագայում առանց հատուկ առավել ձեռնհաս ու խորը գիտելիքների, անձին զուտ փորձի ու գործնական կարողությունների (այլ կերպ նաև՝ մասնագիտական) հատկանիշների տիրապետման փաստի ուժով ապացուցողական կամ վարութային այլ գործողության կատարմանը ներգրավելու հնարավորություն:

Հատուկ գիտելիքների և հմտությունների փոխհարաբերակցության տեսանկյունից՝ ապագայում միանգամայն հնարավոր է գործող իրավակարգավորումներով նախատեսված մասնագետի չափանիշներին համապատասխանելու պայմաններում անձին ներգրավել քրեական գործով վարույթին՝ դրանով իսկ վերացնելով տարբեր տեսաբան ու պրակտիկ իրավաբանների մոտ ներկայումս գերիշխող մտահոգությունն առ այն, որ ըստ ՀՀ նոր ՔԴՕ դրույթների վարույթին կարող է ներգրավվել միայն ներկայիս իրավակարգավորումներով փորձագետի կարգավիճակին համապատասխանող անձը:

Ավելացնենք նաև, որ «հատուկ գիտելիքներ» եզրույթի հետ սերտորեն կապված է նաև «հմտություններ» հասկացությունը, որը պայմանավորված է փորձաքննությունների կատարման համար անհրաժեշտ հատուկ գիտելիքների կիրառական նշանակությամբ: Միաժամանակ հարկ է ընդգծել, որ հատուկ գիտելիքների կիրառումը (*inter alia*), փորձագետից պահանջում է նաև նշված բնագավառում որոշակի հմտությունների տիրապետում:

Այդուհանդերձ, ՀՀ նոր ՔԴՕ 59-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է. «Փորձագետը պետք է տիրապետի գիտության, տեխնիկայի, արվեստի, արհեստի կամ այլ բնագավառի բավարար հատուկ գիտելիքների»: Ինչպես նկատում ենք, տվյալ ձևակերպման մեջ բացակայում է «հմտություններ» եզրույթը, ինչն ուղղակիորեն հակասում է նույն հոդվածի առաջին մասի սահմանմանը:

Կարծում ենք՝ նշված ձևակերպումներն անհրաժեշտ է վերանայել և հստակեցնել, ինչպես օրենսդրական տեխնիկայի կանոնների պահպանման, այնպես էլ հետագա հնարավոր տարընթերմունքներից խուսափելու նպատակով:

Միևնույն ժամանակ, ի տարբերություն գործող Օրենսգրքի, ՀՀ նոր ՔԴՕ ընդլայնել է նաև փորձագետի իրավունքների ու պարտականությունների շրջանակը: Դրանց շարքում առավել հետաքրքրական է փորձագետի իրավասությունները փորձաքննության վերաբերելի նյութերի՝ ելակետային տվյալների որոշակիացման հարցում: Մասնավորապես, ՀՀ նոր ՔԴՕ 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ փորձագետն իրավունք ունի եզրակացություն տալու համար վարույթն իրականացնող մարմնից պահանջել *անհրաժեշտ օբյեկտներ, նմուշներ և այլ նյութեր*, եզրակացություն կամ կարծիք տալու համար վարույթն իրականացնող մարմնի թույլտվությամբ:

¹ Գիտելիք - մարդու՝ որևէ բնագավառի վերաբերյալ իմացածների՝ գիտեցածների ամբողջությունը, Տե՛ս վերը նշված աշխատությունը, էջ 240:

² Իմացություն - 1. իմանալը, 2. իմացական կարողություն, 3. կեցության արտացոլումը մտածողության մեջ, օբյեկտիվ աշխարհի ճանաչողությունը: (Տե՛ս վերը նշված աշխատությունը, էջ 488):

³ Տե՛ս *Лисиченко В. К., Циркаль В. В.*, Использование специальных знаний в следственной и судебной практике, Киев, 1987, էջ 17:

յամբ ծանոթանալ *վարույթի վերաբերելի նյութերին* և դրանցից դուրս գրել անհրաժեշտ տեղեկություններ, մասնակցել վարութային գործողություններին, *որքանով դրանք վերաբերում են* փորձաքննության առարկային և անհրաժեշտ են եզրակացություն տալու համար:

Ինչպես նկատում ենք, ՀՀ նոր ՔԴՕ, ի տարբերություն գործող Օրենսգրքի, վարույթի նյութերի վերաբերյալ օգտագործում է «վերաբերելի» բառը, ինչը, մեր կարծիքով, միանգամայն արդարացված է՝ վարույթի նյութերից փորձագիտական հետազոտման համար ելակետային տվյալների ողջամիտ առանձնացման համատեքստում: Ըստ էության, նման իրավակարգավորումը հստակեցնում է փորձագետի կողմից ելակետային տվյալներ ընտրելու հայեցողականության տիրույթը՝ հնարավորություն ընձեռելով մի կողմից ծանոթանալ վարույթի նյութերից միայն իր իրավասության մեջ մտնող որոշակի փորձաքննության առարկային վերաբերող փաստական տվյալներին, մյուս կողմից՝ անհարկի ռեսուրսներ չվատնել վարույթի նյութերին ողջ ծավալով ծանոթանալու համար՝ դրանով իսկ նախանշելով վերջինիս պատասխանատվության շրջանակը կատարված հետազոտության ծավալի ու խորության, ինչպես նաև եզրակացության հիմնավորվածության ու արժանահավատության տեսանկյունից: Այս առումով ուշագրավ է գործող Օրենսգրքի 85-րդ հոդվածի 1-ին մասի ձևակերպումը. «Փորձագետը քրեական գործով չշահագրգռված այն անձն է, ... **գործի նյութերը հետազոտելու և դրա հիման վրա եզրակացություն տալու համար:** ...»: Նույն Օրենսգրքի 6-րդ հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ նյութեր են համարվում փաստաթղթերը և այլ առարկաները, որոնք գործի բաղկացուցիչ մասն են կամ ներկայացված են գործին կցվելու համար, հաղորդումները, ինչպես նաև փաստաթղթերը և այլ առարկաները, որոնք կարող են նպաստել գործով վարույթի ընթացքում նշանակություն ունեցող հանգամանքներ բացահայտելուն:

Վերը նշված նորմերի վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ գործող օրենսդրությամբ եզրակացություն տալու համար փորձագետը պարտադիր պետք է հետազոտի գործի նյութերը, որոնց ծավալը կամ շրջանակը, սակայն, հստակեցված չէ: Այս տեսանկյունից առավել ընդունելի կարելի է համարել ՀՀ նոր ՔԴՕ վերոնշյալ իրավակարգավորումը:

Ընդ որում, նույնը վերաբերում է վարութային գործողությունների մասնակցությանը: Մասնավորապես ՀՀ նոր ՔԴՕ 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը սահմանում է, որ փորձագետն իրավունք ունի մասնակցելու վարութային գործողություններին, որքանով դրանք *վերաբերում են* փորձաքննության առարկային և անհրաժեշտ են եզրակացություն տալու համար:

Ինչպես նկատում ենք, ի տարբերություն Օրենսգրքի, ՀՀ նոր ՔԴՕ վարութային գործողություններին փորձագետի մասնակցության հնարավորությունն ուղղակիորեն պայմանավորում է որոշակի փորձաքննության առարկայով, ինչը ողջամտորեն բխում է տվյալ փորձաքննության կատարման համար փորձագետի իրավասության շրջանակից ու կատարվող հետազոտության ծավալներից:

Եվ վերջապես, ի տարբերություն գործող Օրենսգրքի, ՀՀ նոր ՔԴՕ 86-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն, ի թիվս այլոց, քրեական վարույթում առանձին ապացույցներ են փորձագետի եզրակացությունը, փորձագետի կարծիքը, փորձագետի ցուցմունքը:

Այս կապակցությամբ հարկ է ընդգծել, որ թեև Օրենսգրքի 252-րդ հոդվածը սահմանում է փորձագետի հարցաքննության առարկան, կարգն ու պայմանները, սակայն Օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի 2-րդ մասում փորձագետի ցուցմունքը նախատեսված չէ ապացույցների տեսակների շարքում: Կարծում ենք՝ փորձագետի հարցաքննության առարկայի կարևորությամբ պայմանավորված, ինչպես նաև գործի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննության ապահովման համար միանգամայն ընդունելի է ՀՀ նոր ՔԴՕ իրավակարգավորումը:

Ինչ վերաբերում է փորձագետի կարծիքին, ապա, վերլուծելով ՀՀ նոր ՔՂՕ 92-րդ հոդվածի բովանդակությունը, կարելի է փաստել, որ ապացույցի այս տեսակի առանձնահատուկ բնույթը, թերևս, պայմանավորված է երկու հիմնական հանգամանքով:

1. Փորձագետին հարցերն առաջադրվում են վարույթի մասնավոր մասնակցի կողմից:

2. Փորձագետը կարծիքը տրամադրում է առանց վարույթի համապատասխան նյութերը, դիակը կամ վարույթին ներգրավված համապատասխան անձին հետազոտելու:

Անշուշտ, փորձագետի կարծիքն առանձին դեպքերում կարող է վճռորոշ նշանակություն ունենալ մասնավորապես առանձին ապացույցների պատշաճ գնահատման, ինչու՞ չէ՝ նաև վարույթի մասնավոր մասնակցի պաշտպանության իրավունքի և գործի արադարացի քննության ապահովման համար, այնուամենայնիվ, պրակտիկայում հետագա տարրմբռնումներից խուսափելու նպատակով, կարծում ենք՝ անհրաժեշտ է ՀՀ նոր ՔՂՕ առանձին կարգավորել դրա ներկայացման հիմքերն ու կարգը, ինչպես նաև հստակեցնել փորձագետի իրավունքներն ու պարտականությունները, պատասխանատվության շրջանակները հատկապես առանց համապատասխան նյութեր հետազոտելու պարագայում և այլն:

Այսպիսով, ընդհանրացնելով վերոգրյալը՝ կարող ենք արձանագրել, որ փորձաքննության ոլորտի ՀՀ նոր ՔՂՕ իրավակարգավորումները, ի տարբերություն Օրենսգրքի, առավել լիարժեք ու արդիական են՝ հաշվի առնելով ներկա ժամանակաշրջանում հատուկ գիտելիքների կիրառման լայն հնարավորությունները:

ПРИМЕЧАНИЯ ПО ПОЛОЖЕНИЯМ НОВОГО УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА РА ОТНОСИТЕЛЬНО СУДЕБНЫХ ЭКСПЕРТИЗ

Ваге Енгибарян

*Профессор кафедры уголовного процесса и криминалистики ЕГУ,
доктор юридических наук*

Статья посвящена одной из важнейших задач теории судебной экспертизы и криминалистики – уголовно-процессуальному регулированию института судебной экспертизы. Проведен сравнительный анализ положений действующего УПК РА с положениями нового УПК РА. В статье представлены новые концептуальные подходы правового статуса сведущего лица - эксперта, его полномочия, а также роль и основания для проведения экспертизы. Обобщены результаты, которые выявили существующие правовые пробелы как в действующем УПК РА, так и в новом. Отмечается, что выявленные вопросы имеют как теоретическую, так практическую значимость. Подчеркивается, что в рамках правового регулирования в новом УПК РА экспертизы представлены в отдельной главе в качестве отдельного процессуального (доказательственного) действия, в отличие от действующего УПК, в котором регулируется назначение и проведение экспертизы как отдельное следственное действие.

CONSIDERATIONS ON THE PROVISIONS REGARDING FORENSIC EXPERTISE OF THE DRAFT OF CRIMINAL PROCEDURE CODE OF THE RA

Vahe Yengibaryan

*Professor at the YSU Chair of Criminal Procedure and Criminalistics,
Doctor of Law, Professor*

The article is referred to the one of the most important issues of a forensic expertology and criminalistics namely criminal procedural regulation of the institution of forensic examination, comparatively analyzing the provisions of the current Criminal Procedure Code of the RA and the new Criminal Procedure Code of the RA. The article presents new conceptual approaches to the legal status of competent bodies, which are liable to implement judicial examination, their liability as well as the role and basis of the examination conduction. As a result, legal omissions in the existing Criminal Procedure Code of the RA and the Draft of Criminal Procedure Code are revealed. It is noted that the issues identified have both theoretical and practical significance. It is emphasized that within the framework of legal regulation of the draft of the Criminal Procedure Code of the RA examination is presented in a separate chapter as a separate procedural (evidentiary) action in contrast to the current Criminal Procedure Code, in which the appointment and conduct of an examination is regulated as a separate investigative action.

Բանալի բառեր – դատական ​​փորձաքննություն, հատուկ գիտելիքներ, քրեադատավարական օրենսգիրք, օրենսդրական փոփոխություններ, փորձագետ
Ключевые слова: судебная экспертиза, специальные знания, уголовно-процессуальный кодекс, законодательные поправки, эксперт

Key words: forensic examination, special knowledge, criminal procedure code, legal amendments, expert